

МЕТОДИКА ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Проф.др Радомир Арсић

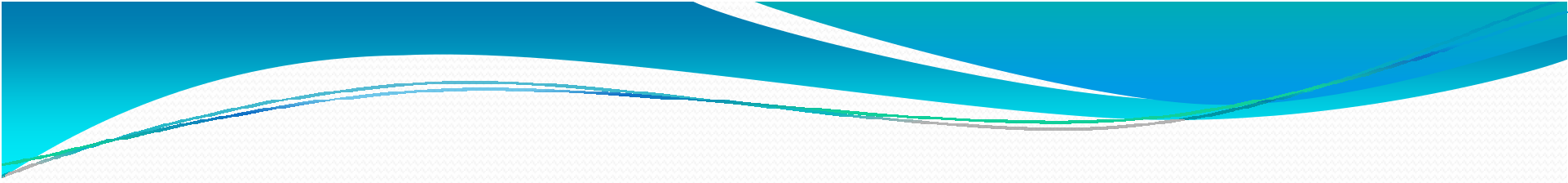
Карактеристика личности и околине

- За развој даровитости веома је важно познавати карактеристике личности и карактеристике окружења у коме живи конкретна особа, јер оне условљавају јављање, међусобни утицај и развој мотивације и креативности.

Карактеристике мотивације и личности

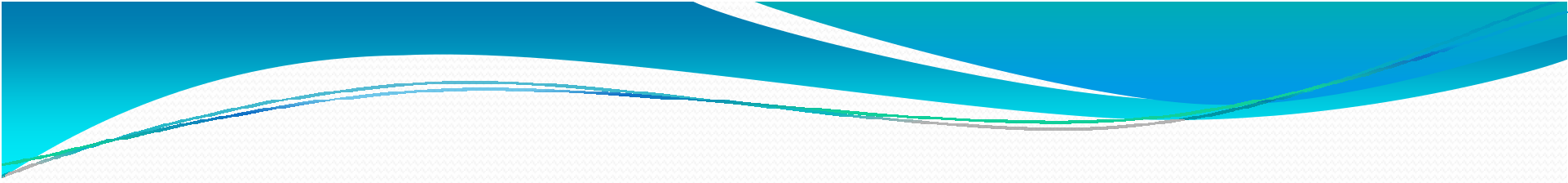
- Из психопедагошких анализа и закључака о карактеристикама мотивације и личности које се најчешће истичу као уочене специфичности даровитих појединаца, издвајају се следеће групе особина и њихове последице:
 - **радна енергија**: виталност, елан, радна издржљивост;
 - **усмереност циљу**: перзистенција, марљивост, преданост задатку, усмереност циљу, нагон за постигнућем, упорност;
 - **интерес** знатижеља, велики интерес, ентузијазам, фасцинираност проблемом или подручјем, заљубљеност у проблем.

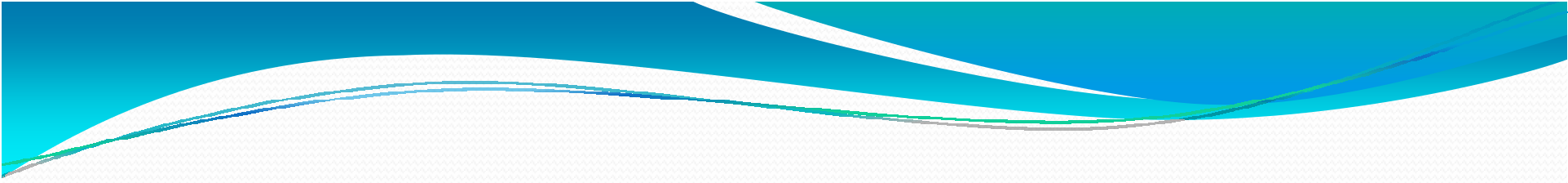
-
- ***самоперцепција:*** позитивна слика о себи, самопоштовање, самопуздање, постављање високих циљева, одсуство страха од критике, осећај властите вредности, постављање високих стандарда властитог рада;
 - ***независност:*** аутономија, самодостатност, доминантност и индивидуализам, самоусмереност, неконформизам, иницијативност, спремност на ризик.

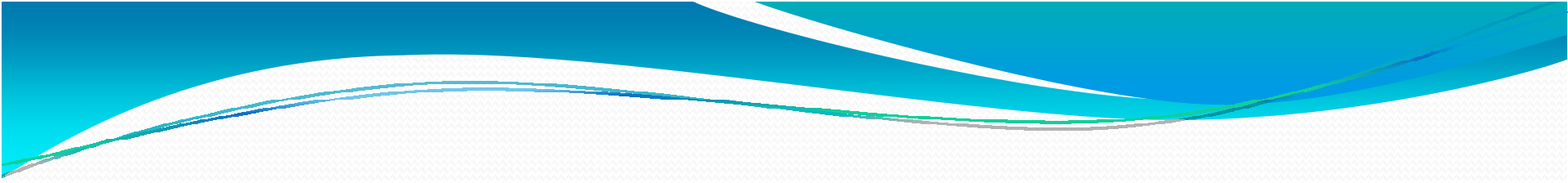
Самоперцепција се заснива на општој слици о себи, која се састоји од физичке, социјалне и интелектуалне слике о себи.

Слика о себи се ствара из података о постигнутим резултатима у некој активности и из мишљења, коментара, похвала и покуда околине, у првом реду родитеља, васпитача, наставника и вршњака.

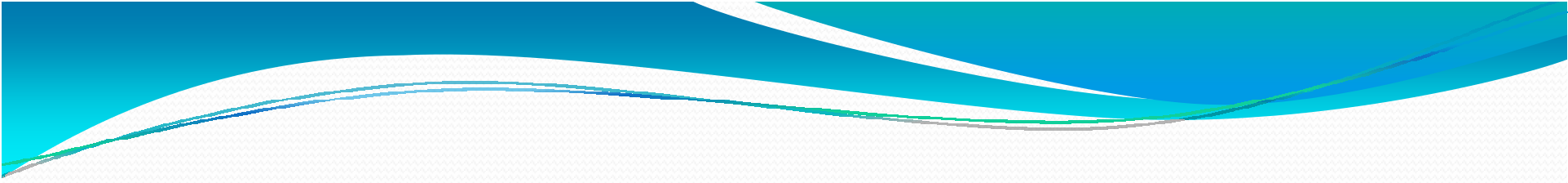
-
- Независност се исказује кроз *неконформизам* у мишљењу и понашању, у ствари независност од мишљења, притисака или критерија ауторитета или вршњака, као и кроз *социјалну независност*, тј. одсуство потребе за друштвом и подршком. Све ово се очитује и когнитивним *Н - стил*ом (независност о пољу) који се изражава снажним осећајем властитог идентитета, одвојености од осталих и од околине.

Појединац јасно поставља границе између себе, својих потреба и вредности, и околине, њених потреба и вредности. Тиме му се омогућује да буде независан у перцепцији околине, да је организује или реорганизује и буде мање подложен мишљењу других. **Околина га доживљава као хладну и незаинтересовану особу.**

-
- За разлику од *Н – стила*, појединац са карактеристичним *О – стилем* у перцепцији околине зависи од поља, што значи да не осећа јасне границе између себе и околине. Осећа се утопљен, уживљен у околину, са јаком емпатијом, а у социјалним односима осетљив је на социјалне подражаје, занима га шта околина мисли и ради и околина га доживљава као топлу и саосећајну особу.

-
- У истраживањима се показало да је међу надареним више заступљен *H-стил*, због тога се претпоставља да би и његово развијање могло придонети развоју даровитости.

-
- Трећа група карактеристика, које су уз самоперцепцију и независност често уочљиве код даровитих појединаца, јесте *скуп мотивацијских особина* које се могу назвати једним именом перзистенција: интрисична мотивација. Појединци су спремни да се дуже времена посвете раду, покажу упорност, марљивост, истрајност у активности и након поновљених неуспеха и узалудних покушаја.

-
- Ове карактеристике унутрашње мотивације могу се приметити код даровите деце **предшколског и раношколског узраста**. Она испољавају висок степен физичке и психичке енергије, елана, снаге и издржљивости, љубави, преданости, ентузијазма, заноса и фасцинираности, а јављају се као урођена знатижеља и интерес за околину и представљају основни подстицај за дете да започне неку активност, устраје и ужива у њој, гради **новооткривени појам о себи**.

Форме креативности и способности

- Тејлор (Taylor, 1959) је анализирао преко стотину дефиниција креативности и разврсао их у пет категорија различитог нивоа и указао на значај вертикалног трансфера у развоју способности.

Основне форме креативности

1. *Експресивна креативност* – чију садржину чини слобода изражавања и ту оригиналност и квалитет производа нису толико важни (нпр. цртежи деце).
2. *Продуктивна креативност* – је виши ниво креативности у коме долази до овладавања одређеним вештинама и техникама које доводе до стварања производа.

Основне форме креативности

3. *Интуитивна креативност* – карактерише се досетљивошћу у руковању материјалима, опремом, техником и методама рада. Овај степен креативности садржи и флексибилност опажања нових и необичних релација између претходно одвојених делова, проналажење нових функција предмета и нових начина употребе и коришћења ствари. Овај степен не карактерише проналажење фундаменталних идеја, јер је то функција креативности вишега реда, особина проналазача и истраживача, оних који траже нове начине опажања познатих предмета и појава.

Основне форме креативности

4. *Инвентивна креативност* – полази од разумевања основних принципа и води ка модификацији истих. Овај степен креативности захтева висок степен апстрактне концептуализације.

5. *Емергентна креативност* – јавља се веома ретко и сматра се највишим степеном, карактерише је ново откриће неког принципа који до тада није био откривен.

Листа манифестације креативности

1. **Флуентност**, флексибилност и оригиналност мишљења;
2. **Знатижеља**, ментална разиграност, отвореност за ново искуство; толеранција за ово што је ново и различито у властитим и туђим мишљењима, поступцима и продукцији; спремност реаговања и ступања у акцију на неки спољни изазов или на подстицај властитих идеја и осећаја; спремност за ризик у мишљењу и акцији;

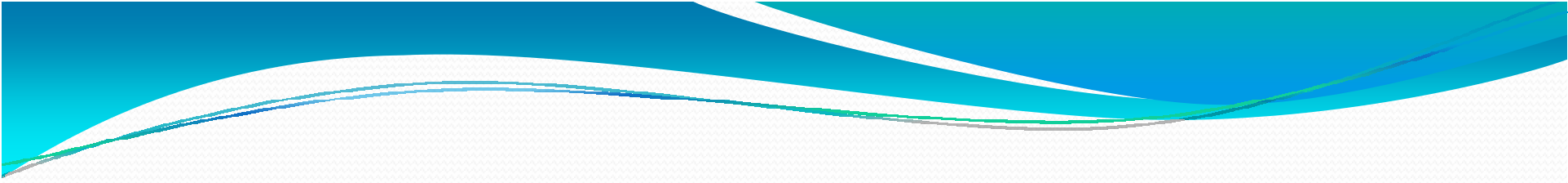
Листа манифестације креативности

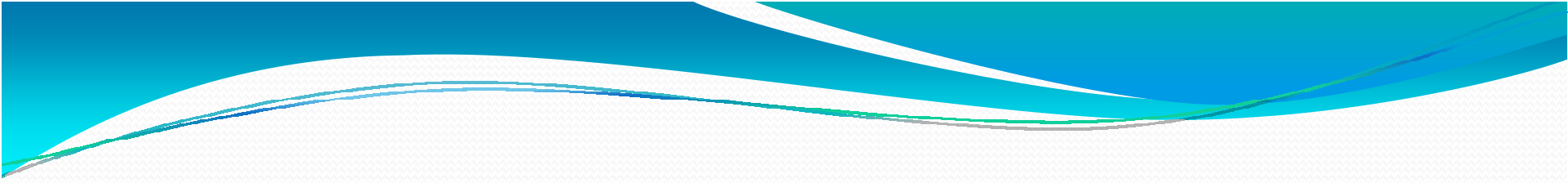
3. **Самопоуздање**; одсуство страха од грешака или неуспеха; независност у мишљењу;
4. **Осетљивост за детаље**, естетски квалитет мисли и продуката.

Данас, доминирају два сасвим различита *приступа* у одређивању или процењивању даровитости:

- **Први;** на даровитост се гледа као на потенцијал и о даровитости се закључује на бази постигнућа на тестовима (способности, креативности, мотивације) који мере ниво развијености способности и особина личности, и
- **Други;** о даровитости појединца суде и процењују други на бази постигнућа резултата (производа, продуката) у раду, учењу и понашању у свакодневном животу.

-
- Тако се даровитост може посматрати са позиција:
 - карактеристика *учења*,
 - карактеристика *стваралаштва*,
 - *социјалних* карактеристика и
 - *мотивационих* карактеристика.

-
- У процјењивању *особина и индикативних облика понашања* ученика користе се разноврсни поступци, као што су:
 - опажања и именованја наставника и ШКОЛСКИХ сарадника,
 - извештаји родитеља и старатеља,
 - извештаји водитеља клубова, секција, друштава,
 - оцене другова и познаника,
 - самопроцене И СЛ.

-
- Приступу откривања и идентификације даровитих ученика користе се различити мерни инструменти, углавном тестови за утврђивање *особина* ученика:
 - **тестови интелигенције,**
 - **тестови посебних способности** (нпр. вербалних, перцептивних, спацијалних, механичких, нумеричких итд.),
 - **тестови креативних способности, тестови личности,**
 - **тестови знања и постигнућа** и сл.

Даровити ученици у редовној настави

У данашњем школству даровити ученици проводе исту годину дана у истом разреду, уче исто градиво на исти начин, као и остали ученици. На тај начин се заустављају у развоју. Уместо тога потребно је правити програме који омогућавају акцелерацију, груписање и обогаћивање према њиховим потребама, учење изван школске клупе, рад с менторима примену свих средстава и садржаја из уже и шире друштвене заједнице.